

PERSBERICHT

STUDIE LOKALE FINANCIËN 2021

Brussel, 29 juni 2021

LOKALE BESTUREN ZIJN DE ONMISBARE SCHAKEL VOOR HET ECONOMISCH HERSTEL. STAAN ZE FINANCIËEL VOLDOENDE STERK?

Lokale besturen zijn de onmisbare schakel voor het economische herstel...

Het blijft vaak wat onderbelicht. De steden en gemeenten hebben zich tijdens de volledige Covid-19-crisis uit de naad gewerkt om hun inwoners en handelaars van heel nabij te steunen.

Zo nemen ze vandaag het voortouw om hun inwoners te motiveren zich te laten vaccineren. Ze reiken hen alle nuttige informatie aan om in het vaccinatiecentrum te geraken. Tijdens de lockdowns volgden ze de quarantaineregels op en het respecteren van de avondklok. Ze werden overstelpt met vele hulpvragen van zwakkere gezinnen. In het begin van de crisis maakten en verdeelden ze mondklappers. Het zijn allemaal tastbare dingen, die dicht bij de burger staan.

Vandaag bevinden we ons op een keerpunt. Vlaanderen vaccineert met grote snelheid, waardoor het leven er weldra weer heel wat aangenamer zal uitzien. Maar het werk voor de gemeenten is niet af. Delen van onze economie en het sociale weefsel komen beschadigd uit deze crisis. De inbreng van de lokale besturen is cruciaal om een duurzaam herstel te ondersteunen. Zo blijven lokale handelaars niet in de kou staan dankzij de opschorting van een reeks lokale belastingen.

Onderschat ook hun rol niet als investeerder. Zowat 35% van alle overheidsinvesteringen gebeuren op lokaal niveau. Dat zorgt op korte termijn voor lokale tewerkstelling om die infrastructuur te bouwen en later voor een meer performante gemeente, waarin het gezond en welvarend wonen en werken is.

Staan lokale besturen financieel voldoende sterk? Is er marge voor de relance?

Beschikken lokale besturen over voldoende financiële reserves om ook echt ambitieus te kunnen zijn in hun relancebeleid? Hiervoor analyseerden we eerst hun financiële cijfers en de impact die de pandemie heeft gehad op hun financieel evenwicht. Daarna laten we de gemeentebestuurders zelf aan het woord. We hebben hen gevraagd waar ze zelf hun prioriteiten leggen in die lokale relance.

De Covid-19-crisis weegt op de meerjarenplannen 2020-2025, maar de schade valt mee

Vlaamse gemeenten en steden beheren hun budget over een volledige legislatuur, waardoor ze in de loop van die meerjarige boekhouding plannen kunnen aanpassen in functie van de realiteit op het terrein. In aanloop naar de verkiezingen moet de rekening wel kloppen, opdat een nieuw bestuur niet in financiële problemen geraakt. De financiële discipline is dus erg groot bij lokale besturen.

Het stond in de sterren geschreven dat ze hun meerjarenplannen moesten aanpassen naar aanleiding van de Covid-19-crisis. Maar in een meerjarenperspectief blijft de financiële impact binnen de perken. Omdat nog niet alle jaarrekeningen van 2020 beschikbaar zijn, meten we met de focus op 2021 de impact aan de hand van de aangepaste meerjarenplannen.

- **De federale en regionale overheid pasten bij in de ontvangsten**

De Covid-19-crisis betekende voor de Vlaamse gemeenten in 2020-2021 minder belastingontvangsten maar meer werkingssubsidies dan oorspronkelijk geraamd. De Vlaamse overheid steunt de lokale besturen immers met een aantal financieringslijnen, waardoor er nauwelijks impact is op de exploitatieontvangsten.

In hun aangepaste meerjarenplan voorzien gemeentebesturen voor 2021 1,5% meer exploitatieontvangsten ten opzichte van 2020 pre-Covid.

Voor de belangrijke groeimotor van de **fiscale ontvangsten** sputtert (+0,4%), terwijl deze bijna de helft van de exploitatieontvangsten (42%) opleveren. Niet verwonderlijk, want heel wat gemeenten ondersteunden hun lokale bedrijven door hun belastingen en retributies te verlagen of ze zelfs niet meer te heffen. Zo vragen heel wat gemeenten voorlopig geen terrasbelasting, geen of minder standgeld voor marktkramers, geen of minder belasting op drijfkracht, op taxibedrijven, op toeristische logies, op vaste reclame zichtbaar vanop de weg, lagere parkeertarieven of zelfs gratis parkeren in het centrum.... Vraag is of gemeenten deze lagere lokale bedrijfstakingen behouden. Volgens het meerjarenplan volgt er een eerder matige toename van de lokale belastingen voor de komende jaren.

Het is afwachten wat de economische weerslag op middellange termijn brengt. Wat ramen de besturen in hun meerjarenplan 2020-2025?

De ontvangsten uit de **aanvullende personenbelasting** (APB) stagneren in 2021 en 2022, maar zouden de jaren nadien opnieuw telkens met 2% toenemen. Voor de opcentiemen op de **onroerende voorheffing** (OOV) is er in 2021 een kleine groei van 0,8% voorzien, om daarna weer aan te knopen met een jaarlijkse groei van 2%.

Ook de **werkingsinkomsten** werden tijdens de crisisjaren afgeremd. Dit gaat onder meer om misgelopen inkomgelden door sluiting, verhuur van sportcentra, dagprijzen van woonzorgcentra enz.

Gemeenten en OCMW's konden rekenen op de steun van de regionale overheid om de schok te helpen dempen. Zo vloeien er in Vlaanderen naast recurrente dotaties uit het Gemeentefonds (met een jaarlijkse groei van 3,5%) ook meer specifieke regionale **werkingsubsidies** richting gemeenten:

- Covid-toelagen voor opvang van schoolgaande kinderen, voor het lokale verenigingsleven (sport, jeugd en cultuur), armoedebestrijding e.a.
 - Toelage van 50% van de responsabiliseringsbijdragen
 - Toelage voor het vrijwaren van open ruimte
 - ...
- **Steden en gemeenten gaven meer geld uit dan voorzien**

De geraamde exploitatie-uitgaven van gemeenten en OCMW's liggen 4% hoger dan initieel gepland, voor de uitbraak van de pandemie in 2020. Deze forse stijging geldt alleen voor 2020-2021, want het meerjarenplan gaat voor de volgende jaren uit van een jaarlijkse groei van 1,1%.

Personeelskosten blijven in 2021 vrij constant stijgen (+2,5%), hoewel niet-vastbenoemd personeel een beroep kon doen op een tijdelijke werkloosheidsvergoeding. Tijdens de lockdowns is er wellicht ook minder personeel aangeworven dan gepland. Dat de personeelskosten toch blijven stijgen is deels te verklaren door de oplopende responsabiliseringsbijdragen voor de pensioenen van het vastbenoemd personeel. Die bijdragen zullen tegen 2025 verdubbelen. Het aantal vastbenoemden neemt sneller af (-5,6% voltijds werkenden in 2020) dan dat er contractanten bijkomen (+0,8%). Het is duidelijk dat de steden en gemeenten hun personeelsbestand blijven afbouwen.

Een opvallende meeruitgave is die van de **individuele dienstverlening (+6,7%)**. De Covid-19-crisis heeft heel wat burgers midscheeps getroffen en hier konden de gemeenten een helpende hand toesteken.

Zo kwamen er meer aanvragen voor huurtoelagen, voedselhulp en schuldbemiddeling. Er is ook een aanzienlijke stijging geweest van het aantal aanvragen voor leeflonen. Bij de min 25-jarigen waren het er 5,9% meer, bij de klassieke leeflonen kwamen er 8,7% bij.

Slechts een deel van deze uitgaven wordt ook werkelijk door het OCMW gedragen. De federale overheid financiert naargelang het type leefloon 60 tot 100%. Voor nieuwe leefloondossiers trok de federale overheid de terugbetaling op met 15%.

Ook de aankoop van specifieke **goederen en diensten (+6,4%)** ging de hoogte in. Denk aan mondklappers en ontsmettingsproducten, maar ook aan IT-kosten om afstandswerk- en dienstverlening mogelijk te maken.

Besturen hebben ook **5,6% meer werkingssubsidies** uitgekeerd. Hiermee ondersteunden ze sport- en cultuurverenigingen, maar ook lokale ondernemers. De gemeenten kregen hiervoor een tegemoetkoming van de Vlaamse overheid, die 87,3 miljoen euro naar de gemeenten transfereerde om het lokale verenigingsleven weer aan te zwengelen.

Dankzij de opvolging van de nieuwe evenwichtscriteria (BBC) was de financiële situatie van de Vlaamse gemeentebesturen voor Covid reeds robuust. Dat helpt om de Covid-19 schok op te vangen.

1. De buffer in de exploitatie, de zogenaamde autofinancieringsmarge (AFM), slinkt in 2021. Deze herneemt de jaren erna, zodat aan de eerste evenwichtsvoorwaarde is voldaan (positieve marge of nulmarge op het einde van het meerjarenplan).
2. Ontvangsten blijven hoger dan de uitgaven, waardoor er in 2021 een beschikbaar budgettaire resultaat overblijft. Dit is vooral te danken aan het gecumuleerde overschot van de vorige jaren. Hiermee is de tweede voorwaarde voor een verplicht evenwicht bereikt.

De lokale besturen willen meer investeren.

Vlaamse gemeentebesturen voorzien voor de volledige planperiode 2020-2025 16,9 miljard euro aan investeringen. Wellicht schuilen er ook verschuivingen van projecten van 2020 naar volgende jaren achter deze cijfers, omdat de plannen door de lockdown minder snel in werking konden treden (tijdelijke bouwstop, vertraging bij leveringen, vertraging bij aanbestedingen...). Sommige projecten vragen ook de nodige opstarttijd of krijgen nu even een lagere prioriteit.

Het blijft de vraag hoeveel van dit investeringsvolume tijdens de planperiode kan uitgevoerd worden. De laatste jaren (2017-2019) liep de jaarlijkse realisatiegraad op tot 60 à 70%. Kan dit tempo worden aangehouden?

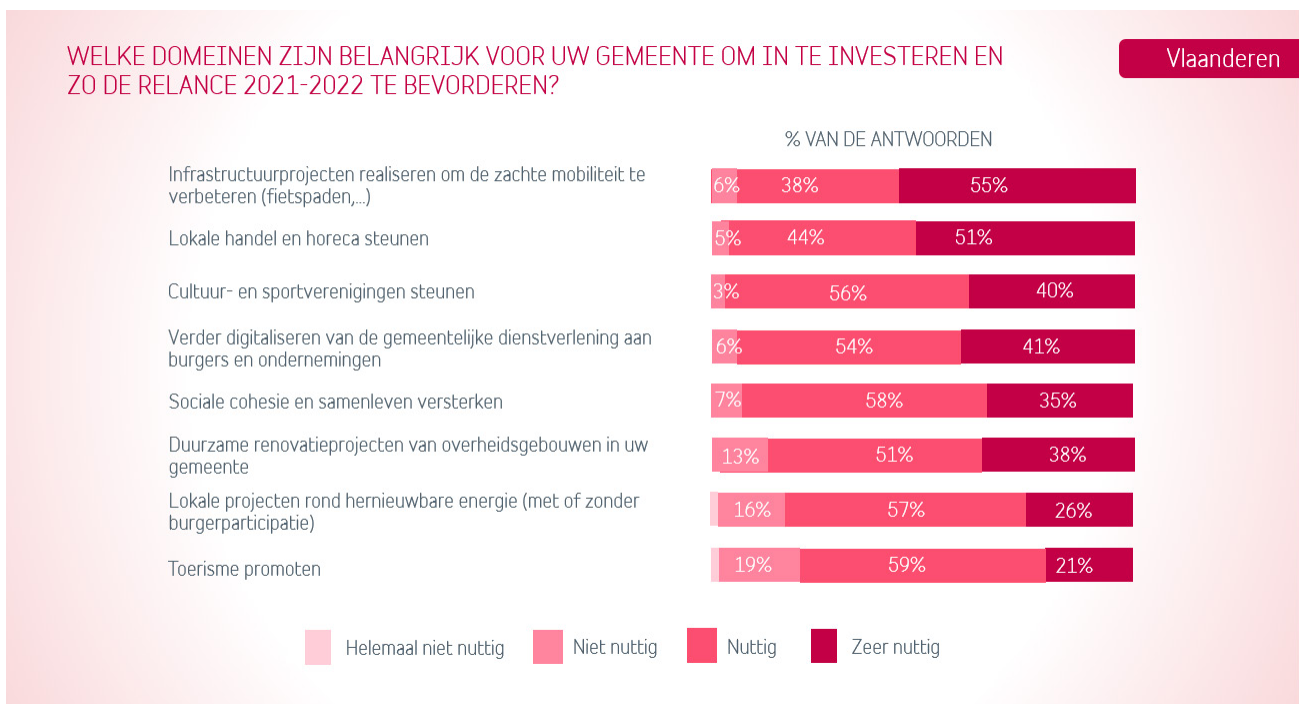
Lokale besturen zitten mee in het hart van de relancepolitiek in dit land. 'Lokale antwoorden bieden op mondiale uitdagingen' Waar liggen de prioriteiten van de lokale besturen voor de relance?

Aangezien Vlaamse gemeenten al lang inzetten op toekomstgerichte investeringen (gebouwen energie-efficiënt maken, klimaatadaptatie, CO₂-reductie, inzetten op zachte mobiliteit zoals fietspaden aanleggen...), maken ze met hun miljardenplannen hun rol waar als belangrijke investeringsmotor van de economische relance.

Zo nemen lokale besturen een echte voorbeeldfunctie op in de strijd tegen de klimaatverandering. Met duidelijke ambities (Burgemeestersconvenant) en duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) die een leidraad vormen voor hun actieplannen. Tegelijk maken ze hun inwoners warm om mee in die toekomstgerichte projecten te stappen, zoals door het organiseren van groepsaankopen van zonnepanelen, het voorzien van publieke laadpalen voor elektrische wagens...

Op de vraag 'Welke domeinen zijn voor uw gemeente belangrijk om in te investeren en zo de relance 2021-2022 te bevorderen?' komt duidelijk het antwoord dat ze inzetten op 2 sporen:

Ze volgen enerzijds de relance die de Europese, federale en regionale overheid vooropstelt voor de middellange termijn. En tegelijk leggen ze nu al hun eigen accenten om het lokale weefsel sterk te blijven ondersteunen.

Onder impuls van de Europese unie heeft België de voorbije maanden een 'Nationaal plan voor herstel en veerkracht' uitgewerkt. Dit nationaal herstelplan moet ons land op het spoor zetten richting een koolstofarme, veerkrachtige en inclusieve samenleving, gekoppeld aan een digitale transitie.

Naast dit 'Europese' luik zien we tal van regionale herstelplannen zoals 'Vlaamse Veerkracht', 'Get up Wallonia' en het relance- en herstructureringsplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Al deze verschillende plannen komen bovenop strategische plannen rond klimaat, mobiliteit, huisvesting enz.

Net omdat lokale besturen onmisbaar zijn voor overheidsinvesteringen in ons land (circa 35%, zie hoger), kan hun beleid een lokale hefboom zijn voor het algemeen herstel. In een recente analyse over de territoriale impact van COVID-19¹ houdt de OESO ook een pleidooi voor overheidsinvesteringen op alle bestuursniveaus, die het herstel post-COVID-19 werkelijk ondersteunen.

Het is daarom broodnodig om snel tot actie over te gaan en de relanceplannen operationeel te maken, met concrete acties op lokaal niveau.

Een efficiënte coördinatie van de diverse investeringsprogramma's en een langetermijnvisie op alle bestuursniveaus is vandaag meer dan ooit noodzakelijk. Opdat al onze gemeenten vlot in deze herstelplannen kunnen meestappen.

Dirk Gyselinck, lid van van het directiecomité van Belfius:

“

Meer dan ooit kunnen lokale besturen rekenen op onze teams om hun geplande ambities waar te maken. De uitdagingen na een dergelijke, ongeziene pandemie zijn gigantisch, maar als partner van de publieke sector staan we klaar om hen bij hun herstelplannen te helpen. Met duurzame mobiliteitsoplossingen, oplossingen voor energiezuinige vastgoedprojecten en digitale tools helpen we zo mee nieuw leven in de lokale economie te blazen. Nogmaals mijn bewondering en appreciatie voor hun tomeloze inzet en bereikbaarheid in de verschillende lockdowns. Laat ons nu samen met gerichte oplossingen de toekomst omarmen.

Perscontact:
Ulrike Pommée
ulrike.pommee@belfius.be / press@belfius.be
02 222 02 57
belfius.be

¹ De territoriale impact van COVID-19: de crisis beheren op de diverse bestuursniveaus – OESO – november 2020